

Xarxa Vives
d'universitats

CRITERIS LINGÜÍSTICS

PER A TEXTOS CORPORATIUS
DE DIFUSIÓ GENERAL

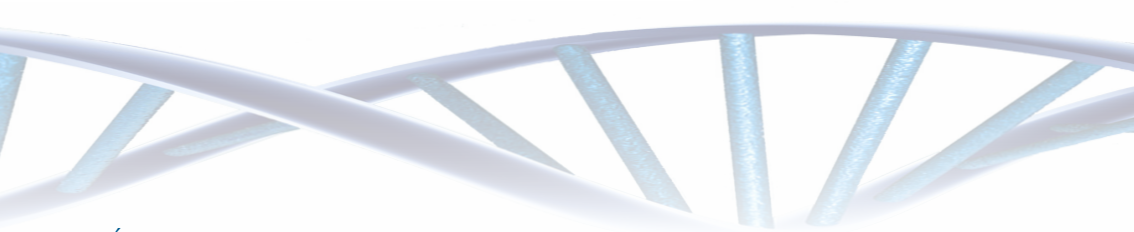
Llicència *Creative Commons*

Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd)

CRITERIS LINGÜÍSTICS

PER A TEXTOS CORPORATIUS
DE DIFUSIÓ GENERAL

ÍNDEX

Presentació	7
Orientacions i reflexions generals	9
a) Objectiu de la proposta	9
b) Qui són els destinataris dels <i>Criteris</i> ?	11
c) Alguns criteris de denominació i presentació	12
d) Algunes recomanacions de redacció (i traducció)	13
e) És possible un model neutre per als usos orals?	14
Criteris i solucions	17
1. Ortografia	19
1.1 Els noms de les lletres <i>f, l, m, n, r, s</i>	19
1.2 L'accentuació gràfica de les es obertes, tancades o neutres, segons els parlars	19
1.3 Les grafies <i>tl</i> i <i>tll</i>	20
2. Morfologia	23
2.1 Morfologia no verbal	23
2.1.1 El gènere en el sufix <i>-ista</i>	23
2.1.2 El nombre	23
2.1.3 Els possessius	24

2.1.4 Els díctics de proximitat i llunyania i les anàfores	26
2.1.5 Els pronoms febles.....	28
2.2 Morfologia verbal	30
2.2.1 La primera persona del present d'indicatiu	30
2.2.2 La vocal temàtica de la primera conjugació	31
2.2.3 El mode subjuntiu.....	32
2.2.4 Els verbs incoatius de la 3a conjugació.....	37
2.2.5 Els verbs amb doble forma de participi.....	39
2.2.6 Verbs amb altres variants formals	40
2.2.7 Les desinències verbals segons el tractament	42
3. Lèxic	45
3.1 Els numerals	45
3.2 Geosinònims i variants formals.....	46

PRESENTACIÓ

La Xarxa Vives d'Universitats està formada per 21 universitats que pertanyen a quatre estats europeus i s'estén per tot l'àmbit lingüístic, des d'Elx i Oriola fins a Perpinyà, i des d'Andorra i Lleida fins a Palma i Sàsser (Sardenya), la universitat de referència per a l'Alguer. Es tracta d'un àmbit divers, amb diferents administracions i amb divergències en els usos de la llengua escrita per a relacionar-se amb els ciutadans.

Els territoris de la Xarxa Vives configuren una regió euromediterrània que aposta per l'acolliment i la integració de persones d'arreu del món i que participa i promou activament la mobilitat i l'intercanvi. Cal pensar, també, en totes les persones que arriben als nostres territoris i encara tenen un nivell elemental de la nostra llengua.

Són moltes les administracions locals, estatals, europees o internacionals i, sobretot, les empreses i institucions que actuen en els nostres territoris i que sovint s'adrecen a tots els territoris o a més d'un. En ocasions la relació amb els usuaris és a través de pàgines web, caixers automàtics, etc., i en casos així els usuaris poden pertànyer a qualsevol punt del domini lingüístic. Diverses empreses i institucions han demanat a la Xarxa Vives que els facilitem unes orientacions per a poder utilitzar-les a l'hora d'elaborar alguns dels seus textos a fi de ser ben acollits pels parlants de qualsevol de les diferents varietats del català o valencià.

El document que ara es presenta intenta donar resposta a la referida necessitat de les nostres societats i de les empreses i administracions que hi actuen. Es tracta d'un conjunt de reflexions i recomanacions que, a partir de les varietats i les solucions lingüístiques més generals, tenen com a objectiu facilitar la redacció d'una sola versió acceptable per a tots els usuaris. No es tracta ara de substituir les guies d'estil ni els manuals de referència, sinó d'oferir els mínims comuns al domini lingüístic per a aconseguir un model de llengua neutre facilitador, en determinats casos, d'una única versió lingüística. Els professionals que participen en l'elaboració de textos destinats a usuaris de qualsevol territori haurien de tenir en compte,

en la mesura del possible i amb el màxim respecte als criteris o al llibre d'estil de l'empresa o institució per a la qual creen el text, les presents recomanacions i el sentit que tenen.

En nom de les universitats de la Xarxa Vives vull agrair l'atenció que dediqueu a una proposta que és ben segur que contribuirà a millorar la relació entre les empreses i administracions o institucions i els ciutadans dels territoris de la regió Vives.

MANUEL PALOMAR SANZ

President de la Xarxa Vives d'Universitats

Rector de la Universitat d'Alacant

Alacant, 9 d'octubre de 2013

ORIENTACIONS I REFLEXIONS GENERALS

a) Objectiu de la proposta

La distribució del nostre territori lingüístic en demarcacions estatals i administratives diverses dóna lloc sovint a l'adopció al si de cada àmbit administratiu, en textos oficials o corporatius d'àmplia difusió, d'uns models de llengua específics de cada zona, en els quals es dóna preferència a les modalitats pròpies respectives. Es tracta d'una tendència comprensible si els textos provenen d'una entitat, pública o privada, que té la seu i l'àmbit d'actuació en un dels territoris, i encara més si s'adrecen específicament a la societat del seu àmbit territorial. En tals casos, la identitat de l'emissor i dels destinataris ho justifica.

Ara bé, hi ha uns altres tipus de comunicacions institucionals o comercials, tant d'institucions públiques com de l'àmbit privat, dirigides al conjunt del territori lingüístic —com és el cas de la mateixa Xarxa Vives— o a un àmbit encara més ampli, dins el qual es troba tota o quasi tota la nostra comunitat lingüística —com és el cas de nombroses corporacions públiques o privades d'àmbit estatal o internacional: companyies de transport de persones o mercaderies, cadenes de distribució d'aliments o altres béns, entitats bancàries, organismes i institucions... Es tracta, per tant, de textos que tenen un emissor no personalitzat ni localitzat i uns destinataris que no corresponen a cap àrea geogràfica concreta. En conseqüència, són textos que haurien de tendir a circular en una única versió, si bé per a aconseguir-ho caldria adoptar les opcions més generals i menys marcades territorialment entre les disponibles.

Quan les comunicacions van dirigides al conjunt del territori, fins i tot amb un origen sovint extraterritorial, resulta redundant, innecessari i desorientador difondre un mateix document en versions diferenciades de la nostra llengua, més encara si les versions es presenten atribuïnt a la mateixa llengua noms diferents —*català* o *valencià*— pel fet que reben denominacions oficials diferents. En casos anàlegs —*neerlandès/flamenc* o, fins i tot,

castellà/espanyol— l'existència de denominacions diverses no dóna peu a la difusió de documents en versions diferenciades.

Per tal de contribuir a superar tals duplicitats desorientadores, la Xarxa Vives, en resposta als suggeriments que li han fet arribar diverses empreses i institucions per raó del seu caràcter d'entitat cultural radicat en tot el conjunt del nostre àmbit lingüístic, promou el document que el lector té entre les mans, que pretén esdevenir un recurs pràctic per a la redacció, la traducció i la presentació de la mena de textos que s'adrecen a assolir una difusió supraregional o extraterritorial. Es tracta de superar, mitjançant unes estructures lingüístiques comunes, les variants morfològiques, sintàctiques, lèxiques i, en alguns casos, fonètiques que presenten els nostres parlars, per a aconseguir un model de llengua neutre, apte per a la redacció de textos denotatius relativament breus i formals. Amb la present proposta, doncs, reunim una sèrie de recomanacions dirigides a donar solucions per a la utilització d'un model de llengua comú a tot el territori en determinats tipus de textos públics d'una certa formalitat.

Caldria esperar, per tant, que els criteris i propostes del document que ací es presenta, i de les futures actualitzacions que se'n faran, afavoriran la redacció d'una sola versió dels textos corporatius als quals fem referència.

Les llengües de més difusió internacional han adoptat fa temps principis similars. Els nous mitjans i els models comunicatius actuals, amb un abast cada vegada més internacional, han mostrat la necessitat de recórrer a models de llengua eficaços, des del punt de vista comunicatiu, i eficients, des del punt de vista econòmic i comercial. Entre les primeres comunitats lingüístiques a detectar-ho destaquen aquelles que tenen un abast més ampli, com l'angloparlant, la francoparlant o la castellanoparlant, les quals s'han afanyat a crear nous models que, sense entrar en competència amb els respectius estàndards, simplifiquen l'expressió en benefici de la transmissió del missatge. Són models que no estan dirigits als usos generals ni als parlants/usuaris generals de la llengua. Al contrari, els usos a què estan dirigits solen ser molt específics (audiovisual, textos tècnics i científics, etc.) i, per l'alta formalització que presenten i els coneixements avançats en lingüística que els caracteritzen, van dirigits sempre a professionals de la llengua (traductors, correctors, dobladors, editors, publicistes...). Per això, no són estranyes denominacions com *International English*, *Simpler En-*

glish, *Basic English*, *Simplified Technical English*, etc., referides a diferents models de llenguatge controlat de l'anglès; *français rationalisé*, referit al francès, o *español neutro* o *español internacional*, referits al castellà.

El que es pretén amb tals iniciatives no és crear nous estàndards, sinó trobar els mínims comuns al conjunt de parlants de la llengua, amb la finalitat de comunicar amb el màxim nombre d'usuaris d'una sola vegada i sense provocar estranyesa ni cap dificultat innecessària. La principal justificació d'aquests models de llengua neutra és comercial: resulta molt més barat fer una única traducció per idioma. L'avantatge d'una única versió idiomàtica en llocs web, programes informàtics, textos publicitaris, publicitat, manuals d'instruccions, etc, és evident. Per això els principals impulsors dels models lingüístics en qüestió solen ser agències governamentals i grans multinacionals (IBM, Xerox, Scania, agències aeroespacials, etc.). Però també tenen altres avantatges, intrínsecs, com la unificació de neologismes i la terminologia, el reforçament de la cohesió social de la comunitat lingüística, la facilitació de la traducció d'altres llengües i, per tant, del flux de la comunicació, etc.

b) Qui són els destinataris dels *Criteris*?

Com ocorre amb la resta de llenguatges controlats, el model que plantejem no va dirigit al públic general. Ni tampoc és totalment aplicable a la major part dels usos generals de la llengua, com els que demanen un estil més o menys elaborat o expressiu, com serien els textos literaris, etc., especialment si es tracta de textos extensos o amb altes necessitats expressives. Com a model de llenguatge controlat, va dirigit a un públic altament especialitzat i té uns usos molt concrets.

Els destinataris primers de la proposta són els responsables de comunicació de les corporacions, públiques o privades, que són els que prenen les decisions prèvies a la intervenció dels lingüistes. Ells hauran de decidir l'adopció dels presents criteris en els textos de difusió general o extra-territorial. En segon lloc, hi ha els professionals de la llengua: assessors i tècnics lingüístics, traductors, correctors, etc., que han d'elaborar textos adreçats a una gran varietat territorial de lectors o oïdors. I, en tercer lloc, altres professionals implicats en processos on la llengua té un caràcter

essencial: editors, publicistes, periodistes, locutors... Són aquests actors els que, seguint el seu criteri professional, hauran de decidir l'aplicació de les solucions concretes proposades o bé optar per una altra solució diferent si la proposta no resulta satisfactòria en el cas concret, sempre tenint en compte l'esperit general del present document.

Els *Críteris* que teniu a les mans van dirigits especialment a textos explicatius, relativament breus i mínimament formals, si bé són aplicables a una casuística molt diversa: fullets o catàlegs publicitaris, diàlegs en caixers electrònics, llocs web institucionals o corporatius, correspondència comercial, notificacions i locucions en trens, estacions, aeroports, etc.

c) Alguns criteris de denominació i presentació

No és objectiu del present opuscle argumentar sobre el nom o noms de la llengua, però sí que caldria aclarir que la duplictat de noms no ajuda precisament al nostre propòsit, que és el de mostrar alternatives unitàries als dobles (o, de vegades, triplets) geolingüístics, que poden provocar una falta d'identificació d'una part dels parlants amb formes que els resulten habituals.

Per això són importants les modalitats de presentació i introducció dels textos adreçats als receptors de la comunicació. La denominació de la llengua que s'hi utilitzarà o la substitució per un altre element lèxic que, implícitament, permetrà identificar-la seran decisives per a transmetre una impressió d'unitat o de fragmentació. En el cas d'haver de denominar la llengua, al costat de la denominació acadèmica general de *atalà*, o *alencià* en l'àmbit del País Valencià, es pot adoptar si es considera preferible la doble denominació (*atalà o valencià*, *alencià o atalà*, o bé, més abreujadament, *atalà/valencià* o *alencià/atalà*). Tanmateix, en la majoria de casos es pot minimitzar el recurs a la doble denominació. Hi ha casos, com per exemple les pestanyes de pàgines web, en què es pot donar entrada al text unitari amb termes comuns a tota la llengua i sense connotacions regionals o simbòliques diferencials (com ara les banderes) amb un mot com *Benvinguda* o altres, segons els casos.

d) Algunes recomanacions de redacció (i traducció)

Tenint en compte els principis esmentats, la nostra proposta partirà de les formes coincidents, entre les donades com a preferents, en les propostes normatives de les institucions acadèmiques del nostre territori lingüístic, bé perquè s’hi fan constar explícitament, bé perquè formen part de la llengua de redacció. Les formes preferents no coincidents de les obres normatives en qüestió seran justament les que en aquesta proposta considerarem que es poden evitar, sense comprometre la naturalitat i la fidelitat dels textos, a fi de construir una “varietat comuna de mínims” respecte a les varietats que funcionen com a opcions regionals de la varietat estàndard a les diferents comunitats polítiques on la nostra llengua té caràcter oficial: el Principat d’Andorra, Catalunya, la Comunitat Valenciana i les Illes Balears. És important notar que les propostes unitàries que s’enuncien, en els casos en què les recomanacions normatives presenten més d’una opció, es basen en els usos més consolidats en els textos redactats en les darreres dècades en la varietat comuna o estàndard amb les característiques descrites abans: emissor no personalitzat ni territorialitzat i destinataris sense ubicació concreta en el territori lingüístic.

Els textos objecte de tractament poden ser de dos tipus: originals o traduccions. En el primer cas, la redacció *ex novo* sovint ens permetrà evitar determinades construccions, mots o expressions i adoptar solucions màximament coincidents. A això van destinats bàsicament els presents *Criteris*. En general, seran textos no extensos (impresos, formularis, normes, informació general en webs, comunicats de premsa, etc.), atès que quan es tracta de textos de més extensió es fa difícil trobar formes totalment comunes o unitàries sense introduir limitacions expressives. Quan es farà necessària la construcció de textos més llargs, amb les necessitats expressives més àmplies que els són inherents, es podrà considerar, al costat de l’adopció de les solucions més àmpliament difoses, la possibilitat d’admetre algunes formes com a variants lliures o indistintes. Ara bé, caldrà assegurar l’ús de les formes comunes preconitzades en la nostra proposta sobretot en els titulars, resums o entrades prèvies als textos més extensos. El millor exemple són, de nou, les pàgines web, on podem distingir un primer nivell, més visible i rellevant, que es troba en obrir la pàgina, i un segon —i tercer o successius nivells— en voler continuar llegint. Els lectors

de nivells més “pregons” ja estaran més familiaritzats amb les variacions de l'estàndard i més interessats a aprofundir en el tema de lectura que en la forma dels textos, de la qual potser ni s'adonaran. L'accés als nivells de lectura ulteriors no serà tan freqüent en el cas dels lectors poc avesats a llegir en la nostra llengua, que podrien sentir alguna mena de prevenció davant una varietat que no els resulta habitual i, per tant, poden interpretar que els és “aliena”.

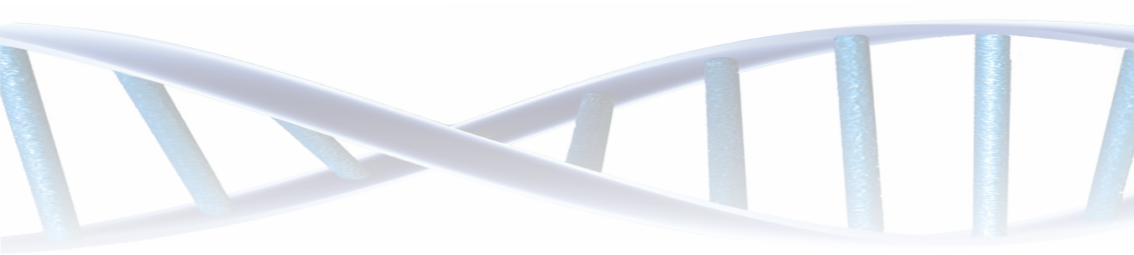
En el cas de les traduccions, serà més difícil usar en els nostres textos només formes comunes, perquè caldrà ser més fidels a l'original, i estrictament fidels si són textos de caràcter legal. En tot cas, si hi ha la possibilitat d'introduir els textos referits amb una presentació o síntesi del que s'hi explica, podem aprofitar els mots introductoris per a usar-hi unes formes més unitàries, a fi de no produir estranyesa en els lectors de lectura més superficial.

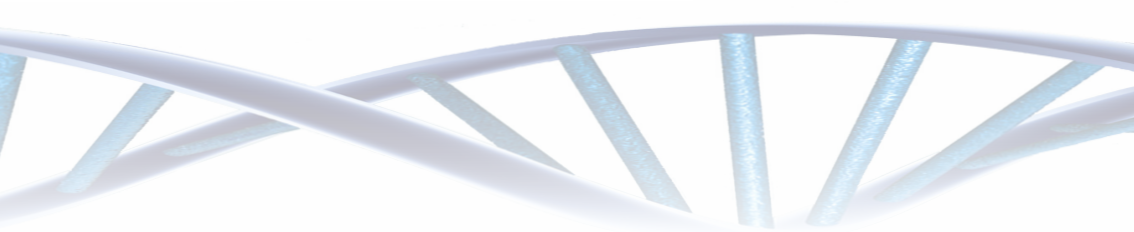
e) És possible un model neutre per als usos orals?

Fins ara ens hem referit a documents escrits, que són sempre més fàcils perquè, a més de recórrer a mots comuns, la variació de pronúncia no hi fa acte de presència. Però en els textos destinats a l'emissió oral (en telefonia, megafonia en mitjans de transport, estacions i aeroports, etc.), la problemàtica creix, perquè a les diferències morfològiques i lèxiques cal afegir-hi les fonètiques. Ara convé minorar la distància fònica tot salvant la intel·ligibilitat del missatge, però sobretot es tracta de reduir l'estranyesa que pot causar una varietat fonèticament distant. En dialectometria, ens pot ajudar el concepte de *distància lingüística*, basat en el càlcul de les similituds. Segons això, la varietat de la nostra llengua que podria representar una menor distància respecte a les altres varietats seria la nord-occidental (Andorra-Lleida-Tortosa). La raó és que es tracta d'una varietat fonèticament més explícita que les altres per al receptor, perquè és equidistant entre les varietats orientals (català central i balear) i el valencià, atès que aglutina característiques pròpies de l'última varietat referida (absència de vocal neutra, [e] tònica tancada en mots com *pera* o *teula*), del català central (elisió consonàntica de *-r* etimològica final, de *-t* en grups com *-lt*, *-nt*; geminació de [b] en casos com *poble*) i del balear de Mallorca (no neutralització en [u] de les vocals posteriors). Això significa que des de

les principals varietats s'hi poden trobar elements fònics de familiaritat i de clara percepció dels mots, encara que sense coincidència plena amb la parla de cada receptor.

L'ús de la modalitat proposada com a varietat *neutra* ens permetria, per exemple, superar sense dificultats el problema que representa l'actual distribució de models de pronunciació que fa Renfe en les locucions en la línia que uneix Barcelona amb Alacant: català central al nord i valencià al sud de la frontera administrativa que separa les comunitats autònomes catalana i valenciana, respectivament: una única locució en català nord-occidental podria ser perfectament vàlida i adequada per a tot el trajecte.

CRITERIS I SOLUCIONS

1. ORTOGRAFIA

L'ortografia presenta poques discrepàncies entre les diferents varietats de la llengua. Són bàsicament els tres casos que es recullen a continuació.

1.1 Els noms de les lletres *f, l, m, n, r, s*

Les denominacions originàries de les lletres *f, l, m, n, r, s* eren antigament *ef, el, em, en, er* i *es*. Segurament per influència forana, passaren a ser conegudes com a *efe, ele, eme, ene, erre* i *esse*. Amb el desig d'esborrar la interferència i basant-se en la pronúncia oriental, amb una vocal neutra final, la normativa va adoptar les formes *efa, ela, ema, ena, erra* i *essa*. Això ha influït en la pronúncia occidental, que ha tendit a articular-les amb una [-a] final.

La recerca de formes unitàries, però, no és problemàtica en la redacció escrita, que pot recórrer directament a escriure *f, l, m, n, r, s*. Pel que fa als usos orals (poc habituals, però possibles: per exemple, locucions en estacions, aeroports, etc., amb necessitat de lletrejar), convindria optar per les formes acabades amb -e, que només es podrien donar si s'admet la varietat nord-occidental com a model oral neutre (vegeu l'apartat e de la primera part: "És possible un model neutre per als usos orals?").

1.2 L'accentuació gràfica de les es obertes, tancades o neutres, segons els parlars

L'ús normatiu dels accents gràfics sobre les es (*é* o *è*) respon al grau d'obertura amb què són pronunciades generalment en català central (*é* correspon a la vocal tancada i *è* a la vocal oberta). La correspondència és aproximada en la major part del català balear, on *è* correspon normalment a una [e] oberta o a una vocal neutra tònica. En canvi, el català occidental articula en molts dels casos descrits una [e] tancada. Això ha donat lloc a l'adopció en valencià de l'accent agut *é* de les [e], amb algunes excep-

cions, especialment en mots gramaticals freqüents (*perquè, què* i alguna més).

Solució:

Atès el valor convencional que té l'accentuació gràfica i que les gramàtiques valencianes no posen especial èmfasi en el manteniment de l'accentuació particularista en els casos esmentats, convindrà utilitzar l'accent greu en els casos indicats a continuació, d'acord amb els usos més generals.

Solucions unitàries per a l'accentuació gràfica

-ès	-è	-èn	-èixer	-èncer	-èie-
anglès	cinquè	aprèn	conèixer	vèncer	fèiem
francès	sisè	comprèn	merèixer	convèncer	dèiem
permès	café	depèn			fèieu
compromès	comitè				dèieu
cortès	mercè				
interès	alè				

1.3 Les grafies *tl* i *tll*

La diferència entre les grafies *tl* i *tll* (i els sons que els corresponen) caracteritza una bona part dels parlars occidentals i de les Illes Balears, per una banda, que usen *tl*, i els parlars de la major part de Catalunya, que empren *tll*, per l'altra. Apareixen en paraules poc freqüents en textos com els que tractem, i en alguns casos es pot optar per sinònims (complets o parcials), els quals, sobretot en sentit figurat, són més viables en la mena de textos que ens ocupen.

Parlars amb grafia <i>tl</i>	Parlars amb grafia <i>tll</i>	Solucions unitàries
motle	motlle	matriu, encuny, plantilla
espatla	espatlla	muscle
respatler	respatller	suport, base
vetlar	vetllar	vigilar, protegir, posar atenció, observar

Solució:

Com a primera solució, convé evitar les paraules amb la divergència *tl/tll* i utilitzar en lloc seu alguna altra paraula sinònima o equivalent en el context. Si les alternatives suggerides (o unes altres) no hi són aplicables, com passarà sovint en la traducció fidel de textos, caldrà optar per la grafia *tll*, que és la que ha tendit a predominar en els textos de difusió més general (de fet, en alguns casos és l'única forma possible en totes les variants de la llengua, com passa en mots com *bitllet* o *butlletí*).

2. MORFOLOGIA

2.1 Morfologia no verbal

2.1.1 El gènere en el sufix *-ista*

La variabilitat fonètica dels parlars occidentals en la flexió de gènere dels substantius acabats en *-ista* (*artista*, *dentista*, etc., pronunciats *-iste* en masculí) no té una tradició escrita rellevant. Per tant, s'adoptaran les grafies invariables en *-ista*, que són generals i també les habituals en la tradició escrita culta en terres valencianes.

Solució:

Caldrà usar les formes invariables en *-ista*.

2.1.2 El nombre

Com reconeixen les gramàtiques, hi ha mots acabats en *-e* àtona que fan el plural en *-ns* (*hòmens*, *jóvens*, etc.) en diversos parlars valencians, balears i de Catalunya —si bé no sempre en els mateixos casos. Les formes més generals d'aquests plurals són en *-s* (*homes*, *joves*, etc.). Per consegüent, en els textos de què tractem, s'adoptarà el plural més generalitzat, en *-s*.

Divergència dels plurals en -s/-ns

Casos de plural en -ns

hòmens
jóvens
tèrmens

Formes de plural més generals

homes
joves
termes

Una altra diferència entre les varietats geogràfiques pel que fa a la desinència de plural es dona en l'acabament en *-s* o *-os* com a marca del

plural en les paraules que acaben en *-sc*, *-st*, *-xt* i *-ig*. Les dues opcions són igualment vàlides, però cal considerar que les formes en *-os*, més esteses, són les més apropiades per als nostres textos.

Divergència del plural -s/-os

Formes menys esteses **Formes més esteses**

discs	discos
gusts	gustos
desigs	desitjos
roigs	rojos
texts	textos

Noteu, tanmateix, que hi ha alguna excepció: la llengua culta considera preferible *raigs* a *rajos* (*raigs X*, *gamma*, *ultraviolats...*), i *test* ('prova') té com a única forma de plural *tests*.

Solució:

Usarem els plurals en *-s* en casos com *homes* o *joves*, i en *-os* en casos com *discos*, *textos*, etc.

2.1.3 Els possessius

Els possessius mereixen una doble consideració. D'una banda, des del punt de vista estilístic, cal evitar-ne l'ús innecessari acompanyant un substantiu (un abús freqüent en textos publicitaris i administratius). D'una altra banda, les formes femenines del possessiu, tant en singular com en plural (*meua*, *meues* / *meva*, *meves*; *teua*, *teues* / *teva*, *teves*; *seua*, *seues* / *seva*, *seves*) són un dels elements més perceptibles de variació entre els parlars catalans, en bona part dels territoris.

En la redacció de textos es pot evitar de fer-ne ús, encara que la tercera persona és la més habitual en la mena de documents tractats: així aprofitarem per a evitar-ne l'ús abusiu. Hi ha casos en què l'omissió del possessiu no implica cap diferència de significat, i és millor ometre'l.

Per favor, confirme/confirmi *la seva/la seua* assistència.

Per favor, confirmeu *l'assistència*.

La biblioteca comença *la seva/seua* nova dedicació horària a partir del dia 1.

La biblioteca comença *la* nova dedicació horària a partir del dia 1.

Altres vegades és possible substituir-lo per un pronom feble o una oració de relatiu.

Després d'examinar *la seua/seua* cartera de comandes...

Després d'examinar-*li* la cartera de comandes...

El tribunal revisarà *la seva/seua* nota.

El tribunal *li* revisarà la nota.

Cal destacar *la seva/seua gran* importància per a...

Cal destacar-*ne* la importància per a...

Per *la seva/seua* importància, li recomanem...

Per *la importància que té*, li recomanem...

Volem agrair als usuaris *la seva/seua* inestimable col·laboració.

Volem agrair als usuaris *la* inestimable col·laboració *que ens proporcionen*.

Gràcies a *la seua/seua* autonomia, el cotxe pot fer recorreguts llargs sense repostar.

Gràcies a l'autonomia *de què disposa*, el cotxe pot fer recorreguts llargs sense repostar.

Sovint, quan el possessiu acompanya un substantiu format a partir d'un verb, resulta preferible utilitzar una forma verbal no personal (amb un pronom feble) en compte del substantiu en qüestió.

Han invertit molt en *la seua/seua* construcció.

Han invertit molt a *construir-lo*.

Finalment, també podem substituir el pronom en tercera persona de singular per una segona persona de plural.

Després d'examinar la *seua/seva* cartera de comandes...

Després d'examinar *la vostra* cartera de comandes...

Tenim una factura *seua/seva*.

Tenim una factura *vostra*.

Com podem observar en els tres darrers exemples, el tractament ha passat de ser de *vostè* a ser de *vós* (vegeu § 2.2.7.)

Solució:

Com a norma general cal evitar els possessius, bé ometent-los bé substituint-los per alguna de les construccions referides més amunt. Si resulta impossible evitar-los i s'ha d'utilitzar un possessiu femení, es pot optar indistintament per les formes en *-u-* (*meua, teua, seua*) o bé per les formes en *-v-* (*meva, teva, seva*), més generals actualment en els escrits formals.

2.1.4 Els dítctics de proximitat i llunyania i les anàfores

El sistema dels demostratius, els pronoms neutres i els adverbis de lloc presenta diferències importants entre els territoris. A continuació consten totes les formes existents, seguint un esquema ternari. Marquem en cursiva les formes no coincidents en el conjunt dels parlars de la llengua.

Variació en els dítctics, els pronoms neutres i els adverbis de lloc

	demostratius	neutres	adverbis de lloc
prop del parlant	<i>aquest, este</i>	<i>açò, això</i>	<i>ací, aquí</i>
extern al parlant	<i>aqueix, eixe, aquest</i>	<i>això</i>	<i>aquí, ahí</i>
lluny del parlant	<i>aquell</i>	<i>allò</i>	<i>allà, allí</i>

En un model de llengua general, quan es tracta de redactar un text, és possible mantenir l'ús de les formes comunes i substituir les no comunes

per formes sinònimes o equivalents. Tot seguit hi ha exemples d'alternatives (l'ús d'*això* amb el sentit de "prop del parlant" es pot considerar forma comuna).

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
<i>Aquest/Este</i> rebut cal portar-lo en mà a l'oficina.	<i>El</i> rebut cal portar-lo en mà a l'oficina. <i>El present</i> rebut cal portar-lo en mà a l'oficina. Cal portar <i>el</i> rebut en mà a l'oficina.
<i>Aqueixa/Eixa</i> prospecció servirà per a conèixer el terreny.	<i>La</i> prospecció servirà per a conèixer el terreny. <i>La dita</i> prospecció servirà per a conèixer el terreny. La prospecció <i>referida... esmentada...</i> , etc.
Açò és el que interessa saber.	<i>Això</i> és el que interessa saber / Interessa saber- <i>ho</i> .
Ací hi ha el pas a l'estança principal.	<i>Al punt assenyalat</i> hi ha el pas a l'estança principal. <i>Pel lloc marcat</i> hi ha el pas a l'estança principal.
Talleu per <i>aquí</i> .	Talleu per <i>la línia de punts</i> .

Com es pot veure, les alternatives estan en funció del context, que, de fet, queda més explícit amb les solucions proposades (el sentit dels demostratius depèn sempre del context).

D'altra banda, en els textos escrits i, en general, en els textos formals, també orals, no se sol fer una diferència entre tres graus, sinó que es marca simplement una oposició entre prop i lluny en l'espai comunicatiu. Això significa que normalment podem estalviar-nos molts dels marcadors descrits i reduir l'esquema a un sistema binari amb les solucions proposades.

Solució:

Cal evitar les formes no coincidents al conjunt de variants de la llengua. Per a fer-*ho*, usarem un sistema binari de proximitat/llunyania i substituïrem les formes no coincidents per altres fórmules equivalents i coincidents, com s'indica a continuació.

Alternatives a les formes no coincidents

	Demostratius	Pronoms neutres	Adverbis de lloc
Proximitat	el, el present, el dit, tal, el referit, l'esmentat	això, ho	el punt, el lloc...
Llunyania	aquell	allò	allà, allí

Es podria objectar que algunes de les formes proposades no corresponen amb allò que fixen alguns manuals d'estil, però es tracta en tots els casos de formes totalment correctes i que ens ajuden a superar la variació dialectal.

Si en algun cas no resulta possible adoptar les propostes anteriors —especialment en la traducció de textos—, o les solucions proposades resulten forçades estilísticament, caldrà recórrer a les formes més generals: *aquest/aquell*, *això/allò*, *ací* o *aquí/allà*.

2.1.5 Els pronoms febles

La morfologia pronominal és força uniforme des de la perspectiva territorial. A més, els pronoms de primera i segona persona del singular (*em/me*, *et/te*) i les combinacions pronominals no són habituals en els textos institucionals que ens ocupen. La variació es limita a dos casos: l'ús del pronom *us/vos* en posició proclítica ("*us* enviem, adjunt..." / "*vos* enviem, adjunt...") i les combinacions de pronoms definits de tercera persona *li/l* / *li la* / *li'ls* / *li les*, pròpia dels parlars valencians, al costat de les formes més generals *l'hi* / *la hi* / *els hi* / *les hi*.

Les formes plenes s'usen bastant davant del verb en els parlars balears, i els valencians també ho fan sovint. Així és en el cas de la forma plena *vos* en posició proclítica, on es fa servir en lloc de *us*, que és la forma més general i per tant la més recomanable en els textos de difusió general. En posició enclítica, *vos* és habitual en el conjunt de la llengua (*dir-vos*, *enviar-vos*, etc.).

En la redacció lliure de textos es pot optar per evitar la variació amb les solucions unitàries que es presenta més avall, si bé la forma proclítica *us* s'ha fet servir habitualment en escrits formals en tot el territori de la llengua.

Parlars amb formes plenes	Parlars amb formes reforçades	Solucions unitàries
Demà vos faran la instal·lació de la fotocopiadora.	Demà us faran la instal·lació de la fotocopiadora.	Demà vindran a fer-vos la instal·lació de la fotocopiadora. Demà instal·laran la fotocopiadora a la vostra unitat.
Vos agraïrem que ens feu arribar la proposta de comunicació abans del 15 de maig.	Us agraïrem que ens feu arribar la proposta de comunicació abans del 15 de maig.	Agraïrem que ens feu arribar la proposta de comunicació abans del 15 de maig.

Pel que fa a les combinacions pronominals esmentades anteriorment, en la redacció lliure de documents es pot evitar la combinació recuperant un dels referents, però si no és possible —perquè es tracta d'una traducció que reclama fidelitat estricta a l'original— o la redacció resulta massa forçada, val més recórrer a les combinacions més generals en el conjunt de la llengua.

Parlars valencians

*Li l'abonarem demà.
Li les lliurarà.*

Resta del català

*L'hi abonarem demà.
Les hi lliurarà.*

Solució unitària

Li abonarem demà el rebut.
L'empresa lliurarà les targetes al client.

Solució:

Com a norma habitual cal evitar en situació proclítica les formes pronominals *us/vos*, cosa que exigirà sovint algun canvi en la redacció. Si en algun cas resulta inevitable utilitzar el pronom en posició proclítica serà preferible usar la forma *us*, especialment en textos molt formals.

Quant a les combinacions de pronoms de complement directe i indirecte (*l'hi / la hi / els hi / les hi* o *li'l / li la / li'ls / li les*), caldrà intentar evitar-les també, generalment mantenint algun dels referents, però si això resulta inviable i s'ha de recórrer necessàriament a la combinació dels pronoms és preferible usar les formes *l'hi / la hi / els hi / les hi*, més generals.

2.2 Morfologia verbal

Les diferències més destacables en la variació interna de l'estàndard es troben en la morfologia verbal. A grans trets, podem distingir els contrastos que es presenten a continuació, juntament amb les propostes de solucions per a esquivar-los, si és possible, en la redacció o la traducció lliure de textos.

2.2.1 La primera persona del present d'indicatiu

La presència de les persones 1 i 2 és rara en els textos que són objecte d'atenció en la nostra proposta. S'hi troben habitualment terceres persones: "el qui subscriu, els afectats per la disposició...". De tota manera, vegem quines són les primeres persones, que són les que presenten més varietat de formes.

-o	-Ø	-e/-Ø
canto	cant	cante
perdo	perd	perd
sento	sent	sent
serveixo/servixo	servesc	servisc

No presenten variacions una sèrie de verbs, majoritàriament de les conjugacions 2a i 3a, que presenten a tot arreu morfema zero -Ø: *aparec, aprenc, atenc, caic, coc, commoc, componc, concloc, conec, confonc, crec, dec, depenc, dic, duc, escric, estic, faig, fonc, hel/haig, jacl/jec, moc, molc, obtinc, puc, prenc, ric, romanc, sé, sec/assec, sóc/som, solc, tinc/ tenc, trac/trec, vaig, valc, veig, venc, vinc/vénc, visc, vull*.

Es tracta d'una llista limitada pràcticament als verbs acabats d'exposar, però encara que els verbs amb final consonàntic en les formes de primera persona són pocs, tenen freqüència molt alta.

Per tant, la possibilitat de recórrer a un dels verbs de la llista, en lloc dels verbs que s'ajusten als models de conjugació exposats en primer lloc, és relativament viable. Així, si es creu convenient d'evitar la primera persona d'un verb amb forma no comuna, en les redaccions o traduccions lliures,

quan no hi ha restriccions de fidelitat jurídica, es pot mirar de substituir per la d'un altre verb pròxim semànticament, amb finals consonàntics, o també recórrer a fórmules com les que es mostren a continuació.

Forma amb 1a persona -e	Forma amb 1a persona -o
Les Corts Generals han aprovat la Llei següent i jo la <i>sancione</i> .	Les Corts Generals han aprovat la Llei següent i jo la <i>sanciono</i> .
Forma neutra	
Les Corts Generals han aprovat la Llei, <i>i em correspon de sancionar-la</i> [o bé <i>i tinc a bé sancionar-la</i>].	

Solució:

Cal evitar les formes verbals de les persones 1 i 2 que no resulten coincidents en el conjunt del territori, que podrem substituir per altres verbs que presenten desinència -Ø en tots els parlars o bé per una reformulació de l'oració. Tanmateix, si aquestes alternatives no són viables o resulten massa forçades, es pot optar per les formes més generals en el conjunt dels territoris, que són les que presenten la desinència -o.

2.2.2 La vocal temàtica de la primera conjugació

El mode indicatiu de la primera conjugació presenta en les persones 4 i 5 la vocal temàtica -e (tònica) a la major part del territori i -a a la resta. Pel que fa al mode imperatiu, només es diferencia la persona 5: -e a la major part, i -a a la resta.

	-e-	-a-
Present d'indicatiu	cantem canteu	cantam cantau
Imperatiu	canteu	cantau

Com en el cas anterior, si el redactor vol evitar la variació dels verbs de la primera conjugació, pot adoptar un sinònim entre els de la segona i tercera, que tenen les mateixes vocals temàtiques a tot arreu (-e i -i).

Solució:

Com a norma general, caldrà evitar les persones 4 i 5 de la primera conjugació, amb una reformulació de l'oració o utilitzant un altre verb sinònim de la conjugació segona o tercera. De tota manera, si la redacció resulta forçada o s'allunya massa del sentit original, en traduccions o textos de tipus jurídic, es poden fer servir les formes en *-e*, que són les més generals.

2.2.3 El mode subjuntiu

El temps de present del subjuntiu té en les persones 1, 2, 3 i 6 formes en *-i* a la major part del territori, i formes en *-e/-a*, a la resta. El temps d'imperfet mostra més varietat, per bé que també hi ha unes formes predominants (*-és, -ís*), i unes altres que no són tan extensament usades (*-às, -és, -ís*, per una banda, i *-ara, -era, -ira*, per una altra).

Present de subjuntiu

<i>-i</i>	<i>-e/-a</i>
canti	cante
cantis	cantes
canti	cante
cantin	canten
perdi	perda
perdis	perdes
perdi	perda
perdin	perden
senti	senta
sentis	sentes
senti	senta
sentin	senten

Imperfet de subjuntiu

<i>-és, -ís</i>	<i>-às, -és, -ís</i>	<i>-ara, -era, -ira</i>
cantés	cantàs	cantara
cantessis	cantassis	cantares
cantés	cantàs	cantara
cantéssim	cantàssim	cantàrem
cantéssiu	cantàssiu	cantàreu
cantessin	cantassin	cantaren
perdés		perdera
perdessis		perderes
perdés		perdera
perdéssim		perdérem
perdéssiu		perdéreu
perdessin		perderen
sentís		sentira
sentíssim		sentires
sentís		sentira
sentíssim		sentírem
sentíssiu		sentíreu
sentissin		sentiren

L'adopció d'alternatives unitàries en el subjuntiu és més difícil que en els dos temps verbals anteriors, però també és possible, com veurem tot seguit analitzant amb detall la casuística.

Hi ha casos en què el mode verbal de subjuntiu coneix usos que són intercanviables amb altres construccions, com l'ús de l'indicatiu. Vegem, doncs, exemples en què pot escaure un indicatiu on un subjuntiu mostra diferències territorials.

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
La suspensió de la reunió respon al fet que ningú no <i>acudis/acudira</i> a la convocatòria.	La suspensió de la reunió respon al fet que ningú no <i>va acudir</i> a la convocatòria.
No es considera convenient que hom <i>deixi/deixe</i> d'abonar els rebuts.	No es considera convenient <i>deixar</i> d'abonar els rebuts.
El fet que no <i>hàgim/hàgem advertit</i> al client que procedirem a desconnectar-li l'electricitat, no vol dir que deixem de fer-ho.	El fet de no <i>haver advertit</i> al client que procedirem a desconnectar-li l'electricitat, no vol dir que deixem de fer-ho.
El fet que no <i>hàgim/hàgem recordat</i> a l'estudiant que procedirem a cancel·lar-li la matrícula no vol dir que deixem de fer-ho.	El fet de no <i>haver recordat</i> a l'estudiant que procedirem a cancel·lar-li la matrícula no vol dir que deixem de fer-ho.

Observem ara altres alternatives a l'ús del subjuntiu: un futur (en tots els casos), un participi absolut (a), un adjectiu (b), una oració condicional en present (c) o construcció equivalent (d) o una perífrasi d'obligació (e, f, g).

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
I quan <i>sigal/sigui</i> el moment, caldrà pitjar el botó.	I quan <i>serà</i> el moment, caldrà pitjar el botó. a) I, <i>arribat</i> el moment, caldrà pitjar el botó.
El dia que <i>convingui/convinga</i> es posarà en funcionament el pla.	El dia que <i>convindrà</i> es posarà en funcionament el pla. b) El dia <i>previst</i> es posarà en funcionament el pla.

Només quan <i>calga/calgui</i> , farem referència al tema.	Només quan <i>caldrà</i> , farem referència al tema. c) Només <i>si cal</i> , farem referència al tema. d) Només <i>en cas necessari</i> , farem referència al tema.
La Junta Rectora ha decidit que els alumnes <i>vagin/vagen</i> sense companyia.	e) La Junta Rectora ha decidit que els alumnes <i>aniran / han d'anar</i> sense companyia.
El Consell General ha resolt que els treballadors <i>comencen/comencin</i> la jornada a les 8:00 h.	f) El Consell General ha resolt que els treballadors <i>començaran / han de començar</i> la jornada a les 8:00 h.
L'Assemblea Particular disposarà que els clients que no <i>tinguen/tinguin</i> accions no hi <i>participin/participen</i> .	g) L'Assemblea Particular disposarà que els clients <i>sense accions no hi participaran / han de participar</i> .

A continuació, examinem les possibilitats de conversió de frases substantives amb verb conjugat per substantives amb verb en infinitiu.

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
La companyia d'electricitat pretén que <i>s'augmenti/s'augmenti</i> el preu dels rebuts.	La companyia d'electricitat pretén <i>augmentar</i> el preu dels rebuts.
La companyia pretén que els clients <i>gastin/gasten</i> més llum del compte.	La companyia pretén <i>fer gastar</i> als clients més llum del compte.
Faran perquè <i>s'aconsegueixca/s'aconsegueixi</i> una reducció del preu.	Miraran <i>d'aconseguir</i> una reducció del preu.
Desitja que el president el <i>rebi/reba</i> .	Desitja <i>ser rebut</i> pel president.
Als dos mesos de la presentació de la factura sense que <i>se n'haja/se n'hagi</i> realitzat pagament,...	Als dos mesos de la presentació de la factura sense <i>haver-ne</i> realitzat el pagament,...
Les autoritats han ordenat que <i>desallotgin/desallotgen</i> l'edifici.	Les autoritats han ordenat <i>desallotjar</i> l'edifici.
Que les factures <i>es passin/es passen</i> a final de mes, no és excusa perquè no <i>s'abonin/s'abonen</i> .	El fet que les factures <i>es passen</i> ['se solen passar'] a final de mes no és excusa per a no <i>abonar-les</i> .

Les solucions amb nominalitzacions poden ser un altre recurs. Observem que en aquest tipus de frases creix el "distanciament" respecte al receptor, factor corrent en textos administratius, però que els manuals de llen-

guatge administratiu recomanen evitar per un estil més planer, donant preferència a l'ús de l'estructura verbal enfront de la nominal. Per tant, si optem per la nominalització en pro d'aconseguir una solució unitària, seguirem una tendència inversa.

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
Així mateix lamentem que el desnonament <i>hagi/haja estat</i> generalitzat.	Així mateix lamentem <i>la generalització</i> del desnonament.
Que <i>s'ignorís/ignore</i> la llei no ha de ser excusa per a no complir-la.	<i>La ignorància</i> de la llei no ha de ser excusa per a no complir-la.
Esperem que els ciutadans <i>comprenguin/comprenguen</i> la situació quan hi ha un tall del subministrament d'aigua.	Esperem <i>la comprensió</i> dels ciutadans quan hi ha un tall del subministrament d'aigua.
El sistema evita que els governants es <i>corrompin/es corrompen</i> .	El sistema evita <i>la corrupció</i> dels governants.
No es considera adient que se li <i>concedisca/concedeixi</i> un premi a un membre del jurat.	No es considera adient <i>la concessió</i> d'un premi a un membre del jurat.
És aconsellable que els clients <i>comprovin/comproven</i> les dades de la factura.	És aconsellable efectuar <i>la comprovació</i> de la factura per part dels clients.
La companyia d'electricitat pretén que <i>s'augmenti/s'augmenti</i> el preu dels rebuts.	La companyia d'electricitat pretén <i>l'augment</i> del preu dels rebuts.
L'empresa ha decidit que el personal <i>comenci/comence</i> la jornada laboral a les 8.00 h.	L'empresa ha decidit que <i>l'inici</i> de la jornada laboral <i>serà</i> a les 8.00 h.

Les nominalitzacions s'han de combinar a vegades amb un altre canvi en l'oració.

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
La possibilitat que les cases <i>estiguen/estiguin buides</i> anima els delinqüents a entrar-hi.	<i>L'absència dels propietaris</i> de les cases anima els delinqüents a entrar-hi.
Protecció Civil ha aconseguit que el sistema <i>no fallés/fallara</i> .	Protecció Civil <i>ha evitat l'aparició d'errors</i> del sistema.

Finalment, podem trobar-nos casos en què disposem de dues alternatives previstes ja pel sistema gramatical, com en l'exemple de les conjuncions sinònimes.

Variants identificades regionalment	Solucions unitàries
Cal procedir a la substitució dels pneumàtics, <i>siguilsiga</i> hivern, <i>siguilsiga</i> estiu.	Cal procedir a la substitució dels pneumàtics, <i>tant si és hivern com si és estiu</i> .

Solució:

Les formes verbals en subjuntiu són un dels elements més clarament vinculats a unes varietats o altres de la llengua, i cal posar tots els esforços a evitar utilitzar-los. Generalment es poden evitar d'una manera relativament fàcil utilitzant algun dels recursos exposats. No obstant això, si malgrat tot les solucions exposades més amunt suposen un sacrifici de la naturalitat o la fidelitat al text original (com hem dit que sovint reclamen les traduccions jurídiques), caldrà adoptar unes de les formes de subjuntiu dels paradigmes verbals que es mostren al principi d'aquest apartat (2.2.3): les de la columna de l'esquerra, més generals, o les de la columna de la dreta, i evitar en aquest cas les possibles ambigüitats en l'ús del present de subjuntiu de la primera conjugació ("*les persones que declaren/declarin*").

Pel que fa als verbs *cabre/caber* i *saber*, tenen cadascun altres tantes formes regionals del subjuntiu (i d'imperatiu) molt similars entre si, tant que poden semblar iguals als parlants d'unes i altres zones regionals, i això tant en l'oral com en l'escrit.

Formes en *-ia, -ie*

càpia (només subjuntiu)
càpies
càpia
capiem
capiem
càpiem

sàpia (només subjuntiu)
sàpies
sàpia
sapiem
sapiem
sàpiem

Formes en *-iga, -igue*

càpiga (només subjuntiu)
càpigues
càpiga
capiguem
capiguen
càpien

sàpiga (només subjuntiu)
sàpigues
sàpiga
sapiguem
sapiguen
sàpien

Qualsevol de les dues opcions seria vàlida, però sembla lògic donar preferència a les més generals (columna dreta).

2.2.4 Els verbs incoatius de la 3a conjugació

El model dels verbs incoatius de la tercera conjugació presenta un infix característic a les persones 1, 2, 4 i 6 de l'indicatiu i el subjuntiu, i a les persones 2, 3 i 6 de l'imperatiu, que és *-eix* a la major part del territori, i que en altres àrees geogràfiques varia segons els modes: *-eix* i *-ix* per a l'indicatiu, *-esc* i *-isc* per al subjuntiu, i totes quatre formes per a l'imperatiu. Vegem-ho esquemàticament (s'hi tornen a incloure les formes de primera persona per tal de mostrar conjuntament totes les persones afectades).

	-eix	-eix, -esc	-ix, -isc
Present d'indicatiu	serveixo serveixes serveix serveixen	servesc serveixes serveix serveixen	servisc/servixo servixes servix servixen
Present de subjuntiu	serveixi serveixis serveixi serveixin	servesqui servesquis servesqui servesquin	servisca servisques servisca servisquen
Imperatiu	serveix serveixi serveixin	serveix servesqui serveixin	servix servisca servisquen

Hi ha la possibilitat de buscar solucions alternatives a fi d'evitar les formes verbals diferenciades. Tanmateix, com hem dit en els apartats anteriors, la fidelitat a l'original en les traduccions i la naturalitat del text resultant pot aconsellar d'optar per les formes més generals.

Especialment en el mode indicatiu, la grafia *-eix* de les formes de la columna esquerra del quadre no sols és la més usual, sinó que també representa en alguns mots de diferents parlars (*deixar*, *eixien*, etc.) la pronúncia *ix*. No resultarà estrany, per tant, que l'adoptem amb caràcter preferent en el tipus de textos que ens ocupa. De fet, és la solució per la qual opten les guies d'estil d'institucions universitàries o de mitjans de comunicació

d'arreu del domini lingüístic, fins i tot d'aquelles zones on la realització habitual és amb *ix*. Respecte al subjuntiu, es podria considerar, al costat de les formes més generals en *-eix* (columna esquerra), l'ús indistint de les formes en *-eixi* o *-isca*: *serveixi* o *servisca*.

L'adopció de solucions unitàries, en la redacció o traducció lliure de textos, en el cas dels verbs incoatius, també es pot aconseguir amb la utilització de verbs sinònims o pròxims semànticament (cosa innecessària en les persones 4 i 5, que ja són comunes; vegeu § 2.2.7) i per mitjà de nominalitzacions (amb els inconvenients de distanciament que ja hem apuntat abans). Per exemple, *servir* pot ser substituït per verbs com *aprofitar*, *ser útil* o *apte*, *atendre* o *estar a disposició*, o per una nominalització com ara *aprofitament*, *utilitat*, *atenció*, etc. Atès que la mena de verbs en qüestió integra un 15% de tots els verbs del repertori actual de la llengua, és a dir, que el seu nombre absolut és elevat, vegem-ne tot seguit alguns exemples més.

Verbs incoatius	Verbs no incoatius	Nominalitzacions
aclarir	fer més clar, explicar, precisar, detallar	aclariment
afegir	posar de més, dir més, incloure	afegiment, afegitó
insistir	perseverar	insistència
oferir	presentar, donar, posar a disposició	oferta
produir	executar, presentar, realitzar, fer, fabricar, proporcionar, generar	producció, realització

La proposta anterior s'aplicaria igualment a alguns verbs mixtos de la tercera conjugació, que poden conjugarse com a incoatius (model *servir*) i com a purs (model *sentir*). Vegem-ne alguns exemples a través de les terceres persones de singular del present d'indicatiu.

Infinitiu	Forma pura	Forma incoativa en <i>-eix</i>	Forma incoativa en <i>-i</i>
acudir	acut	acudeix	acudix
afegir	afig*	afegeix	afegix

engolir	engul*	engoleix	engolix**
fregir	frig*	fregeix	fregix
llegir	llig*	llegeix	llegix**
renyir	riny*	renyeix	renyix
tenyir	tiny*	tenyeix	tenyix
teixir	tix*	teixeix	teixix
vestir	vist*	vesteix	vestix

*A les comarques centrals valencianes són les formes habituals.

**Són formes rares perquè allà on s'haurien de dir, són més habituals les pures.

Solució:

Si no es possible la substitució per un verb no incoatiu, caldrà usar les formes en *-eix* en el cas dels indicatius. Pel que fa al mode subjuntiu, si no es pot evitar l'ús del verb incoatiu, convindrà usar indistintament les formes en *-isca* i *-eixi*.

2.2.5 Els verbs amb doble forma de participi

Tant si són purs (*omplir*) com incoatius (*complir*, *establir*, *oferir*), els participis d'alguns verbs de la tercera conjugació presenten actualment una doble forma: la regular (en *-it*) i la irregular (en *-ert*). Si volem evitar la variació geogràfica, podem mirar de substituir-los per participis d'altres verbs que no presenten variació.

	Participi en <i>-it</i>	Participi en <i>-ert</i>	Substitució
PURS	omplit	omplert	ple, empenat
	complit	complert	acabat, aconseguit, atès
	oferit	oferit	posat a disposició, donat
INCOATIUS	establit	establert	determinat, fixat
	reblit	reblert	tapat, cobert
	sofrit	sofert	patit, experimentat
	suplit	suplert	substituït, reemplaçat

De tota manera, hi ha bastants verbs d'altres tipus que també presenten opcions diferents de participi, que alternen lliurement en la varietat estàndard de la llengua (*estat/sigut, matat/mort, fus/fos, pertanyut/ pertangut*). Això ens inclina a considerar vàlides indistintament les formes de participi dels verbs purs i incoatius que han estat objecte de tractament en el present apartat.

Solució:

Tant la forma regular del participi (*establit*) com la irregular (*establert*) són vàlides per a usar-se en la mena de textos que ens ocupen.

2.2.6 Verbs amb altres variants formals

Hi ha una sèrie de verbs que presenten variacions en alguns temps, en algunes persones o en tota la conjugació, i que també podem evitar en textos de redacció lliure. No obstant això, hi ha casos en què les solucions mitjançant sinònims comporten una pèrdua de càrrega semàntica; en aquests casos podem considerar-los variants lliures i, per tant, indistintament vàlides.

Verbs

Persones 1, 2, 3 i 6 dels presents indicatiu i subjuntiu + 2, 3 i 6 de l'imperatiu		
-a	-e	Substitució
jaure	jeure	descansar
traure	treure	llevar, eliminar, moure, desplaçar
contraure	contreure	minvar, agafar (una malaltia)
retraure	retreure	recordar, censurar, retirar

Persones 1, 2, 3 i 6 del present indicatiu, tot el present de subjuntiu + 2, 3, 4 i 6 de l'imperatiu		
-a	-e	Substitució
nàixer	néixer	venir al món originar-se

Tota la conjugació		
-a	-e	Substitució
arrancar	arrencar	extirpar, eliminar, llevar
nadar	nedar	fer (o practicar la) natació
xarrar	xerrar	parlar, conversar

Substantius derivats

Amb els plurals corresponents		
-a	-e	Substitució
nadador, nadadora	nedador, nedadora	professional de la natació
xarrada	xerrada	conferència, exposició, sessió

Altres verbs només mostren diferències en els infinitius, i podem considerar innecessari establir preferències clares envers una de les dues formes, bé perquè manquen d'un repartiment geogràfic ben definit, bé perquè són fàcilment intel·ligibles per totes les oïdes dialectals, si bé caldria optar preferentment pels derivats construïts a partir de *tenir* i *venir*.

Amb -r	Amb -re	Substitució
cabrer	cabre	incloure, introduir
caler	caldre	ser necessari, fer falta
doler	doldre	fer mal, saber greu
tenir*	tindre	posseir
venir**	vindre	arribar, ser-hi
valer	valdre	assolir valor

*I tots els seus derivats: *contenir, sostenir*, etc.

**I tots els seus derivats: *prevenir, provenir*, etc.

Solució:

Les variants del present apartat són igualment vàlides, i com a tals poden ser usades indistintament. No obstant això, en el cas de *tenir/tindre* i *venir/vindre* i derivats, caldria optar preferentment per *tenir* i *venir* i derivats.

2.2.7 Les desinències verbals segons el tractament

Per a tancar l'apartat morfològic, ens ocuparem d'un cas especial però molt important per a transmetre una imatge d'unitat lingüística: l'ús de les desinències verbals de persona que indiquen formes de tractament. Comencem examinant les frases següents.

Formes de 3a persona del singular (amb diferències segons les varietats regionals de l'estàndard)	Formes de 2a persona de plural (unitàries)
<p>És important que <i>(vostè) especifiqui</i> correctament <i>el seu</i> domicili per a assegurar-ne la recepció.</p> <p>És important que <i>(vostè) especifique</i> correctament <i>el seu</i> domicili per a assegurar-ne la recepció.</p>	<p>És important que <i>(vós o vosaltres) especifiqueu</i> correctament <i>el vostre</i> domicili per a assegurar-ne la recepció.</p>
<p>La gestió cal fer-la al lloc on <i>(vostè) sol·liciti</i> el tràmit.</p> <p>La gestió cal fer-la al lloc on <i>(vostè) sol·licite</i> el tràmit.</p>	<p>La gestió cal fer-la al lloc on <i>(vós o vosaltres) sol·liciteu</i> el tràmit.</p>
<p>L'empresa <i>els ofereix</i> (a <i>vostès</i>) un descompte de l'IRPF superior a la mitjana.</p> <p>L'empresa <i>els oferix</i> (a <i>vostès</i>) un descompte de l'IRPF superior a la mitjana.</p>	<p>L'empresa <i>posa a la vostra disposició</i> (de <i>vós</i> o de <i>vosaltres</i>) un descompte de l'IRPF superior a la mitjana.</p>

Com veiem, el tractament de *vostè* suposa l'ús d'una tercera persona, que ja comporta variació, i si això implica l'ús d'un subjuntiu o d'un verb incoatiu, encara augmenten les diferències regionals. Per tant, suggerim el tractament en segona persona del plural (*vós* o *vosaltres*), que, a més de solucionar les diferències, ens fa guanyar en proximitat respecte al receptor, sobretot tenint en compte que el *vós* no ha d'aparèixer explícit en el text.

Pels mateixos motius acabats d'expressar, en el cas de l'emissor del missatge, també es podria considerar la viabilitat d'usar la primera persona del plural en compte de la del singular, que presenta el contrast entre -o, -e i -Ø.

Formes de 1a persona del singular	Formes de 1a persona de plural
<i>Oferixo</i> un vi d'honor per a celebrar el Nadal. El president	
<i>Oferisc</i> un vi d'honor per a celebrar el Nadal. El president	<i>Oferim</i> un vi d'honor per a celebrar el Nadal. La Presidència
<i>Oferesc</i> un vi d'honor per a celebrar el Nadal. El president	

Es tracta d'alternatives semblants a les fórmules que miren d'esquivar les marques de gènere (*El president* > *La Presidència*), sobre les quals afegim l'exemple que ve a continuació:

Amb marca de masculí	Amb marca de femení
Vostè està obligat a prorrogar el carnet de conduir.	Vostè està obligada a prorrogar el carnet de conduir.
Sense marques de gènere	
Teniu l'obligació de prorrogar el carnet de conduir.	

A part dels verbs conjugats en formes de plural, partint del tractament de *vós* o *vosaltres*, podem recórrer a altres recursos, com ara expressions de caràcter impersonal o nominalitzacions, cosa que dona lloc també a un cert distanciament del receptor del missatge. Els exemples següents aporten solucions alternatives a les que hem vist adés:

És important *especificar* correctament *el* domicili.

És important l'*especificació* correcta del domicili per a assegurar-ne la recepció.

La gestió *cal fer-la* al lloc on se *sol·licita* el tràmit.

L'empresa *fa a la clientela* un descompte de l'IRPF superior a la mitjana.

L'empresa *posa a la disposició de la clientela* un descompte de l'IRPF superior a la mitjana.

S'oferirà un vi d'honor per a celebrar el Nadal

És *obligatori* prorrogar el carnet de conduir.

Solució:

Convé usar el tractament de *vós* en lloc del de *vostè*, que ens ofereix avantatges importants: evita l'ús de formes no coincidents del subjuntiu i és invariable pel que fa al gènere, a més de proporcionar més proximitat al receptor del text. En alguns casos, però, podem recórrer a expressions de caràcter impersonal o a nominalitzacions.

3. LÈXIC

Seria molt difícil en un treball de les característiques del present reunir tot el lèxic que té un ús localitzat en les diferents regions de la llengua. Per això, hi hem aplegat només el vocabulari que amb més probabilitats ens trobarem en el tipus de textos que ens interessa.

3.1 Els numerals

Examinem quins són els numerals cardinals que presenten diferències regionals.

Numerals cardinals	Major part del territori lingüístic (formes més generals)		Resta del territori
2 (fem.)	dues		dos
8	vuit		huit
17	disset	desset	dèsset
18	divuit	devuit	díhuit
19	dinou	denou	dènou

En principi, tendirem a usar les formes més generals.

Si es vol obviar la variació, quan es tracta de llengua escrita, tenim l'opció d'escriure els numerals en xifres, especialment pel que fa a les expressions horàries, que poden seguir les convencions internacionals (*9 hores 15 minuts; 10 h 30 m; 11:45*, etc).

Quant als numerals ordinals, també es podria evitar l'escriptura mitjançant lletres i així s'eliminarien les diferències regionals. En tal cas, suggerim afegir a les xifres les abreviatures dels ordinals acabats en -è seguint els criteris d'accentuació que hem exposat, d'acord amb la solució més general.

Numerals ordinals	Major part del territori lingüístic	Resta del territori
5è	cinquè	quint
6è	sisè	sext
7è	setè	sèptim
8è	vuitè	octau
10è	desè	dècim

Solució:

Cal utilitzar les formes més generals (*dues, vuit, disset, divuit, dinou; cinquè, sisè, etc.*), si bé en determinats casos es pot fer ús de xifres o abreviatures (*2, 8, 17, 18, 19; 5è, 6è, etc.*).

3.2 Geosinònims i variants formals

Hi ha una sèrie de mots que presenten unes diferències formals mínimes entre varietats, per exemple, d'una vocal (*redó/rodó, cementeri/cementiri, etc.*). En casos de variants formals així, s'usaran les formes més generals i amb més tradició en els registres formals escrits (*veure, mentre, meitat, endemà, xarxa, etc.*), i en el cas de geosinònims es faran prevaldre els de més extensió o, si són d'extensió equivalent, es consideraran variants lliures, com *mesclar/barrejar* o *eixir/sortir*.

Solució:

Són formes igualment vàlides algunes com les següents:

sortir/eixir
 mesclar/barrejar
 rodó/redó
 cementiri/cementeri

En canvi, són preferibles les formes que tenen un caràcter més general i que presenten més tradició en la llengua escrita sobre altres formes vives.

Formes generals

veure
mentre
meitat
endemà
xarxa
etc.

Altres formes

vore
mentres
mitat
sendemà
xàrcia
etc.

